

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ / INSTITUT SOCIOLOGICKÝCH STUDIÍ

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE V OBORU/PROGRAMU POLITOLOGIE A VEŘEJNÁ POLITIKA

Název bakalářské práce: Dezinformace a pandemie covid-19 jako veřejněpolitický problém

Jméno a příjmení bakalantky: Eliška Fialová

Typ posudku: Posudek oponenta

Jméno, příjmení a akademické tituly autora posudku: Prof. PhDr. František Ochrana, DrSc.

Pracoviště autora posudku: Katedra veřejné a sociální politiky, Institut sociologických studií

Hodnocení formální stránky práce

Úvodem konstatuji, že bakalářská práce z hlediska formálního rozsahu splňuje požadovaný rozsah. Konkrétně hodnotím podle níže uvedených formálních kritérií bakalářskou práci následovně:

Strukturace práce – hodnocení [A-B]

Struktura práce je logická. Je navázána na hlavní cíl a výzkumné otázky. Struktura práce odpovídá procesní logice zkoumání a jejím architektuře: předmět zkoumání - výzkumný cíl- výzkumné otázky- výzkumné metody- výzkumné postupy- výsledky zkoumání- generalizace- závěry a doporučení. Formálně bych do ní začlenil paragraf nazvaný „teoreticko-konceptuální výzkumný rámec“.

Stylistika a formální zpracování (citace, grafická úprava atd.) – hodnocení [A]

Bakalářská práce je zpracována z hlediska stylistiky, citací a grafické úpravy velmi pečlivě. Nemám žádné výhrady.

Odborná jazyková úroveň práce hodnocení [A-B]

Odborná jazyková úroveň je velmi dobrá. Bakalářská práce se zabývá problémem, který je v našich podmínkách (ve srovnání se zahraničím) teoreticky nerozpracovaný, jak ostatně Eliška Fialová správně konstatuje. To se mimo jiné projevuje v tom, že není ustálená česká odborná terminologie. Tento problém výzkumníci „překlenují“ obvykle tak, že přebírají termíny z jazykové komunity, kde teorie vznikla, tedy v našem případě jsou přebírány anglické termíny. Je to dosti běžná praxe, vůči níž se naši jazykovědci ohrazují. Osobně bych preferoval, a považoval bych to i za přínos bakalářské práce, kdyby se bakalantka pokusila formulovat i české termíny. Napadá mě například termín „debunking“, kde bych (třeba v závorce) uváděl český ekvivalent „odhalování“(?). Považoval bych takový přístup za hodnotný i proto, poněvadž termíny a pojmy mají svoji genezi a evoluci. Můžeme pak snadněji sledovat, jak se v čase mění extenze a obsah pojmu. Reaguji tak na text na s. 8: „Dezinformace není novým jevem. Pojem jako takový má původ z ruského slova

dezinformaci z roku 1949, kdy se poprvé objevil ve Slovníku ruského jazyka.“ Ano, je tomu tak. Jsem pamětníkem, že v minulosti se dokonce na některých vysokých školách vyučoval předmět, jak provádět „dezinformaci“ (tzv. speciální propaganda).

Zpracování bibliografie, dodržení citační normy a úroveň odkazování v textu – *hodnocení [A]*

Bakalářská práce z tohoto pohledu splňuje všechny náležitosti. Bibliografie je zpracována podle jednotně zvolené normy. Jsou dodržovány citační normy a způsob odkazování.

Úroveň zpracování tabulek, grafů, map a jiných grafických prvků – *hodnocení [A]*

Také z tohoto pohledu splňuje bakalářská práce hodnocené náležitosti. Grafy jsou zpracovány pečlivě a jsou uvedeny zdroje, na základě nichž byly vytvořeny. Převzaté obrázky jsou řádně citovány.

Vhodnost a zpracování příloh (jsou-li jaké) – *hodnocení [A]*

Bakalantka sice uvádí seznam příloh na s. 50, avšak ve skutečnosti to jsou tabulky, obrázky, schémata, které jsou začleněny v textu bakalářské práce. Nevím tedy, nakolik mám toto samostatně hodnotit. Pokud mám však vyjádřit svůj názor, jak jsou tyto bakalantkou uvedené „přílohy“ vytvořeny, pak je hodnotím jako funkční a bez výhrad.

Celkové hodnocení formální stránky práce – *hodnocení [A]*

Bakalářská práce z hlediska formálního rozsahu splňuje požadovaný rozsah. Taktéž z pohledu dalších formálních náležitostí nenalézám žádné vážné překážky, které by bránily připustit bakalářskou práci k obhajobě.

Celkově hodnotím formální stránku jako nadprůměrnou, velmi dobře zpracovanou.

Hodnocení odborného charakteru práce

Stanovení výzkumných otázek/cílů a jejich zodpovězení – hodnocení [A]

Stanovený cíl odpovídá nárokům kladených na bakalářské práce. Eliška Fialová jej definuje takto (s. 6): „Cílem práce je shrnout podstatné informace o dezinformacích v souvislosti s pandemií onemocnění covid-19 a vygenerovat nové poznatky ohledně těchto dezinformací jako možný podklad pro policymakers“. Jak je zjevné, první část cíle je orientována analyticky a deskriptivně. Druhá část cíle je povahy syntetické, ukazuje na to, jaký má být přínos bakalářské práce. Konstatuji, že cíl se podařilo zdařile naplnit.

Na cíl logicky navazují výzkumné otázky. Jsou dvě: “1. Jaké jsou dosavadní hlavní zjištění týkající se dezinformací o nemoci covid-19? 2. Jak mohou tvůrci politik v budoucnu reagovat na problematiku dezinformací ve spojitosti s novým typem onemocnění?” (s. 6). První výzkumná otázka je navázána na analytický cíl, druhá výzkumná otázka na syntetický cíl. Konstatuji, že bakalantce se podařilo na výzkumné otázky velmi dobře odpovědět.

Propracování a aplikace teoretických východisek a přístupů – hodnocení [B-C]

Bakalářská práce má (s ohledem na to, že se jedná o bakalářskou práci) vcelku velmi dobře zpracována teoretická východiska. Mám však některé náměty, poznámky a doporučení. Jádrovým problémem bakalářské práce je „informace“. Jsem toho názoru, že by bylo vhodné teoreticko-konceptuální rámec ukotvit právě na konceptu „informace“ (s tím souvisejícího „šumu“). Informace je atributem komunikace, a to ať se jedná o vědeckou či mimovědeckou komunikaci. Zkreslení informací má formu šumu. Šum ovlivňuje přenos, formu i obsah sdělení. K příjemci se pak dostává „změněná“ informace. A tou se bakalářská práce zabývá. Dezinformace a jiné v bakalářské práci uvedené fenomény jsou „změněnou“ informací. K tomu bych v rámci v teoreticko-konceptuálních východisek rozlišil dva odlišné metodologické přístupy – a to nenormativní přístup a normativní přístup. Nenormativní přístup, typický pro vědní disciplínu informatiku (mám zde na mysli rozsah pojmu „informatika“ zahrnující matematickou informatiku, teoretickou informatiku atd.), jsou založeny na deduktivismu a scientismu. Normativní přístup, kam řadím i posuzovanou bakalářskou práci, má jiná východiska, a tím pádem i jiný diskurs. Domnívám se, že pokud by byla v rámci teoreticko-konceptuálního rámce vytvořena takováto východiska, vyhnula by se bakalářská práce problematickým implikacím, jak vymezovat obsah dezinterpretace a jí podobných jevů. Co mám konkrétně na mysli ukazuje jedna z mých otázek do diskuse. Poznámka závěrem: Do navrhované části „Teoreticko-konceptuální rámec zkoumání“ bych pak začlenil to, co je obsahově zařazeno do kapitoly 2 „Klíčové pojmy“.

Metodologický přístup a aplikace jednotlivých metod – hodnocení [A]

Zvolený metodologický přístup pro postavenou výzkumnou otázku považuji za přiměřený. Kladně hodnotím jasně vymezené použité metody a v bakalářské práci uvedený postup, jak byly použité metody aplikovány. Tuto teoretickou část práce považuji metodicky za velmi zdařilou a dokonce i jako vzor pro ostatní studenty. Bakalantka použila metodu analýzy a syntézy. Prokázala na úroveň bakalářské práce výbornou schopnost tyto metody efektivně použít ve své práci.

Využití literatury a dat – hodnocení [A-B]

Bakalantka prozkoumala vědecké databáze v kontextu klíčových pojmů vztahujících se k tématu práce. Provedla přehled zkoumaných zdrojů a také velmi dobrou schopnost kriticky se získanými informacemi pracovat. Přes její pečlivost však zcela pominula literaturu týkající se teorie informace, tedy ty prameny, které se vztahují k výše kriticky zmiňovanému konceptuálnímu problému „informace“.

Věcná správnost a přesvědčivost argumentace – hodnocení [A]

Bakalantka dovede věcně velmi dobře argumentovat. Její argumentace je logická a přesvědčivá.

Struktura práce, využitá data a metody odráží systematickou snahu o řešení výzkumného cíle/otázky – hodnocení [A-B]

Taktéž z odborného hlediska považuji strukturu práce za velmi dobře zpracovanou. Jedinou výtku či spíše námět směřuji k již výše zmiňované vhodnosti vytvořit samostatnou část nazvanou „teoreticko-konceptuální rámce“.

Celkové hodnocení odborného charakteru práce – hodnocení [A-B]

Po odborné stránce je bakalářská práce napsána na velmi dobré úrovni. Bakalantka prokázala velmi dobrou schopnost analyzovat zkoumané jevy. Má podle mého soudu potenciál odborného růstu.

Věcný přínos práce a její přidaná hodnota;

Bakalářská práce splňuje všechny parametry kladené na bakalářské práce. Po odborné stránce spatřuji její přínos v následujícím: za prvé v tom, že řeší aktuální veřejně politický problém. Věcný přínos práce je i v tom, že se zaměřuje na aktuální problém pandemie a dezinformace. Přidanou hodnotu definuje bakalantka takto: „Hlavním zjištěním je pokračující prokremelská, ale i čínská intervence v podobě protizápadních dezinformací narativů. Ty mají za následek podkopávání důvěry občanů ve veřejné instituce, ale i ve vládu, kdy důvěra v ní souvisí s náchylností ve víru v dezinformace“. K tomuto závěru dávám jednu z mých otázek.

Shrnující komentář hodnotitele (POVINNÉ!)

Bakalářská práce je velmi dobrou prací. K jejím kladům patří: silná analytika a vyvozené závěry. Taktéž k silní stránce patří práce s literaturou od vyhledávání zdrojů, jejich analýzu a vyvozování závěrů. Bakalářská práce je napsána kultivovaným a čtivým jazykem. Rezervy (možnosti ke zlepšení) spatřuji v metodologické části. Chybí explicitě definovaný a vytvořený teoreticko-konceptuální rámec a rozlišení dvou metodologických přístupů k informaci. Bakalářská práce je postavena na normativním přístupu. Zdůvodnění volby takového přístupu chybí a není výslovně uvedeno. To může být z pohledu nenormativního přístupu považováno za apriorismus. Důsledkem může být „šum“ v diskursu o daném problému mezi sociálními a „ne-sociálními“ vědami“, jaké povahy je informace a dezinformace.

Vyjádření autora posudku o seznámení s výsledkem antiplagiátorské kontroly:

Kontrola originality textu

Prohlašuji, že jsem se seznámil s výsledkem kontroly originality textu závěrečné práce v systému:

Theses Turnitin Original (Urkund)

Komentář k výsledku kontroly (v případě větší shody než 15 % je nutné stručně komentovat, čeho se shoda týká):

Celkové hodnocení

Z výše uvedených důvodů **doporučuji** práci přijmout k obhajobě a hodnotit ji známkou **A-B**. Výslednou známku doporučuji stanovit na základě průběhu obhajoby, diskuse a kvality odpovědí na moje otázky.

Otázky k obhajobě:

POVINNĚ Metodologie práce:

1. Jaká jsou kritéria pro vymezení pojmu „dezinformace“? Jaký je formálně logický vztah mezi pojmy „informace“ a „dezinformace?“ (Návodná poznámka pro řešení: Formálně logický vztah lze názorně řešit pomocí Eulerových kruhů). Neboli jinak řečeno, co je „Occamovou břitvou“ pro distinkci pojmů „informace“ a „dezinformace“?
2. Může se v toku času informace stávat dezinformací a naopak? (Návodná otázka k řešení: viz např. informace Rafída Džanábího (Curveballs) a následné vystoupení ministra zahraničí USA Colina Powella na půdě OSN ohledně nutnosti zahájit invazi USA do Iráku v důsledku tvrzení existenci jaderných zbraní).

FAKULTATIVNĚ Věcná a teoretická problematika práce:

1. V bakalářské práci se v souvislosti s hlavním zjištěním uvádí, že „hlavním zjištěním je pokračující prokremelská, ale i čínská intervence v podobě protizápadních dezinformací narativů. Ty mají za následek podkopávání důvěry občanů ve veřejné instituce, ale i ve vládu, kdy důvěra v ní souvisí s náchylností ve víru v dezinformace“. Lze toto tvrzení o podkopání důvěry ve vládu empiricky doložit sociologickými výzkumy?

Datum: 25.8. 2022

Podpis: